

Horváth Attila

JazzLand Cserfőn

„Az én történetem így kerek“

– Tiborcz Iván itthon építette fel magának a boldogság szigetét

A Nagykanizsához közeli Cserfő-hegyen első alkalommal 1996-ban rendezték meg a JazzLandet, Tiborcz Iván ma már messze földön híres jazz-fesztiválját. Baráti együtt-muzsikálásnak indult a dolog, ám az elmúlt évtizedben számos hazai és külföldi híresség meghozta a szakma, és legfőképp a hálás jazz-rajongók megbecsülését. Ma már rangot jelent a festői szépségű szőlőbirtokon muzsikálni.

Az idei, tizedik jubileumi fesztivál is szinte kötelezően nagy sikert aratott.

Tiborcz Iván, nagykanizsai származású jazz-zenész, az Amerikai Egyesült Államokból hazatérve úgy gondolta, hogy szőlőhegyi birtokán megteremti a nyugalom és a jazz szigetét.

– Nagykanizsán születtem, négyen vagyunk testvérek, és mindannyian zenélni tanultunk – idézi fel a kezdeteket Tiborcz Iván. – Valahogy természetes volt, hogy mindenki zenészek tanul, hiszen édesanyánk nagyon jól zongorázott amatőr szinten. Szüleink meg sem kérdezték, hogy akarunk-e zeneiskolába járni, mert ez magától értetődő volt. Így aztán hat éves koromban beíratk a zeneiskolába, volt otthon egy nagyon szép zongoránk, és néha egy kicsit összeült a család klasszikus zenét játszani. Ettől olyan „kötelező” jellege lett a dolognak, és milyen a gyerek: ami kötelező, azt nem igazán szereti. Én sem vettem igazán komolyan a zenélést akkor még, sőt, nem is akartam én zenész lenni.

– Hanem?

– Azt már nem tudom, hogy mi akartam lenni, de zenész biztos nem... Aztán a nagyobbik bátyám „megfertőzött”, felvették a jazz-tanszakra, bőgő szakra; ő „oltotta” belém a műfaj iránt ébredező érdeklődést. Első éves gimnazistaként már tudtam, márpedig én jazz-zenész leszek. Úgy éreztem, hogy addigra már elég jó alapképzettségem lett: a gyermekkori, otthoni „zongora-stúdiókon” sok mindent megtanultam. Tizenhét évesen felvételiztem a jazz-tanszakra, megszerveztem az első zenekaromat, amivel már pénzt is kerestünk. A csapatot Jazz-GT – nek hívták, a szakmában még sokan emlékeznek rá. Innen indult Gayer Ferenc bőgős, aki most a Budapest Ragtime Band vezetője, valamint Muck Ferenc, aki sokak előtt ismert, hiszen meglehetősen nagyszámú, és mindenféle műfajú lemezen szerepelt már. Ennek a zenekaroknak a tagja volt még Mátrai Horváth Péter is, aki jelenleg San Franciscoban élő, elismert jazz-zongorista. Egy év elteltével szerettem volna továbblépni, és politikai menekültként elhagytam az országot. Görögországon keresztül az USA-ba kerültem, ahol a kezdeti nehézségek után találtam egy jó jazz-klubot, amelyben sikerült gyökeret eresztenem. Öt év után kalandvágyból hazalátogattam, és itt ragadtam, mert megismerkedtem a párommal.

Ha körülnéz, láthatja: ez a környezet, a csend, a nyugalom csodálatosan inspirálja, és meg is nyugtatja az embert; már Amerikában arról álmodoztam, hogy nekem egyszer lesz egy ilyen birtokom, ahol zenélhetek, és ahol lovagolni is lehet. Sőt, talán már a gyerekkorra nyúlik vissza ez az álom, ami első pillanatban elég nehezen összeegyeztethető a jazz műfajával, ami a közvélekedés szerint a nagyvárosokhoz kötődik. Azonban – mint látja – ez nem így van. Kiköltöztem ide, Cserfőre, elkezdtem lovakat tartani, és – mivel a zenétől semmiféleképpen nem akartam elszakadni – 1996-ban megszerveztem egy „jazztábort”, amelyre meghívtam a barátaimat, egykori tanárait, a zenésztársakat. Úgy gondoltam, hogy közösen eltölthetünk itt egy jó hetet, napközben egyfajta workshop, műhelymunka jelleggel próbáltunk, esténként pedig örömmel zártuk a napot. Aztán tényleg véletlenül feladtunk a megyei napilapban egy hirdetést, hogy este hat óra után mindenkit szívesen várunk, aki kíváncsi arra, hogy mi történik itt, a hegyen.

Legnagyobb meglepetésemre nagy érdeklődés mutatkozott. A következő évben már „készültünk” a programra, és a kezdeti zökkenők nélkül, koncert-jellegű programokkal vártuk a műfaj kedvelőit.

Mivel évről-évre több látogatónk volt, ezért mi szerettük volna egyre jobban kiszolgálni a közönség igényeit, de kompromisszumokba nem mentünk bele. Olyan zenekarokat, vagy produkciókat szerveztünk,

amelyek összeegyeztethetők az én zenei ízlésvilágommal és a közönségével is. Tulajdonképpen így alakult ki a JazzLand, ami akkor kezdett komolyabb rendezvényé válni, amikor 1999-ben Babos Gyulát sikerült idecsábítanom. Így már a szakmában is megismerték a „mi kis helyünket”. Csak néhány név azok közül, akik már jártak Cserfőn, a teljesség igénye nélkül: Jávor Vilmos, Dresch Mihály, Szakcsi-Lakatos Béla, Vukán György, Kőszegi Imre, Snétberger Ferenc, Tony Lakatos, Laki Ákos, a külföldiek közül pedig Rhoda Scottot, Don Byront emelhetem ki. A helyiek közül a Kanizsa Big Bandet említeném, amely a legutóbbi programunkon nagy sikert aratott. A zenekart Vámos Béla találta ki egy évvel ezelőtt. Én egy próbán hallottam őket először, és merőben új volt kanizsai gyerekek swinges big band zenéjét hallani. A JazzLanden volt az első igazi bemutatkozásuk.

– Amerikában fekete zenészekkel muzsikált. Mi az a többlet, amit tőlük kapott?

– Hát, talán a jazzhez való viszonyulás. Európában, vagy Magyarországon túlságosan komolyan veszik a műfajt. Az Amerikai Egyesült Államokban pedig a jazz-zenélés egyfajta életstílus, egy kicsit lazábban kezelik az egészet... Persze mi, muzikusok nagyon komolyan vesszük a zenét, még ha kívülről – jó esetben – ez nem is látszik. Szerintem egyébként akkor működik a dolog, ha a muzsikálás komolyságát nem veszi észre a külső szemlélő. Talán ez az, amit a szakmai fogásokon kívül megtanultam a társaimtól. Szakmai szempontból pedig annyi mindent kaptam tőlük, hogy azt fel sem lehet sorolni.

– Mi az, ami személy szerint Önt megfogta a jazzben? Az, hogy viszonylag közel áll a klasszikus zenéhez, amit gyermekkorában Ön is művelt?

– Én már nem nagyon szelektálok, Bachot is úgy hallgatom, mintha jazz-zene szólna. Azok a kompozíciós technikák, amiket Bach a zenében alkalmazott, a mai, modern zenében is felfedezhetőek. Érdekes, hogy ahogy öregszem, a zenék, az egyes műfajok valahogy „összecsúsznak”. Ma már szerintem nincs is sok értelme annak, hogy nagyon skatulyázzuk az egyes műfajokat, mert hiszen a világ minden táján hozzáférhetünk bármelyik zenei stílushoz. A technika révén szinte már „világzene” alakul ki, de ezt a szót nem is igazán merem már használni, mert az emberek ilyenkor valamiféle népies alapokra felépített muzsikára gondolnak. Holott szerintem ez alapvetően hibás gondolkodás, mert a világzene, mint fogalom, inkább egyfajta zenei globalizációt, világméretű egységesülést jelent.

– Merre tart ma a jazz Magyarországon? Megmarad továbbra is rétegzene?

– Én azt hiszem, hogy még mindig rétegzene a jazz, de úgy vélem, nemcsak nálunk, hanem a világon mindenhol. Ha megnéznénk, hogy Magyarországon a lakosság hány százaléka hallgat jazzt, akkor nem hiszem, hogy ez kisebb szám lenne, mint Amerikában, ám ott háromszázötvenmillió ember él! Ezért ott sokan vannak a műfaj kedvelői, de milliók is élnek úgy, hogy azt sem tudják, mi fán terem a jazz...

– A fiatalok szívesen látogatnak ki a JazzLandre...

– Így van, és itt, a JazzLand területén oktatás is folyik, gyerekeket tanítok, elsősorban jazz-elméletre és improvizációs technikákra. Azt hiszem, a fiatalok nyitottak a jazzre, aminek nem az a feladata, hogy a sokkal népszerűbb poppal versenyre keljen. A pop egy iparág, arra teremtődött, hogy tömegigényeket szolgáltasson ki vele.

– Vannak olyan, ma már elismert zenészek, akik az Ön keze alatt nőttek fel?

– Hogyne, például az idei fesztivál hollandiai zenekara, a Laki Áki Quartet, bőgőse, ifjabb Kém Sándor, akiről nyugodtan mondhatom azt, hogy saját, „cserfői nevelés”. Nagyon jó bőgős, de említhetem a tizenhárom éves Gayer Mátyást, aki kiváló zongorista, igazán szuper, tehát zenekarokban is megállja a helyét. Nagy jövőt jósolok neki. Vagy a másik bőgős tanítványom, Farkas Norbert, aki egy évvel ezelőtt nálam kezdett el jazzt tanulni. Ő most nyert felvételt az Egressy Béni Zeneművészeti Szakközépiskola jazz-szakára.

– Említette, hogy improvizációs technikákat tanít a gyerekeknek. Lehet tanítani az improvizációt? Az ember azt hinné, hogy az belülről fakad...

– Igen, lehet. Visszakanyarodok Bachhoz: ha Bach műveit tanulmányozzuk, akkor azokban egy hihetetlenül pontosan, mértanilag felépített rendszert fedezhetünk fel. Ahogy egymásután rakja a hangokat, az nem úgy történik, hogy séta közbe n kitalálok egy dallamot, és ahhoz igazítom a darabot. Nem, a Bach-muzsika matematika. Az egymásutániságból Bachnál az következik, hogy valahonnan el kell jutni

valahová. Ugyanígy van az improvizáció esetében is. Tanulható, de tehetség is kell hozzá. A jazz esetében a mű a színpadon születik meg – ettől izgalmas a dolog. A XIX. század végéig az improvizáció egy nagyon lényeges eleme volt az egyetemes zenének, ez valahogy megszűnt a huszadik században. A Bach-művekben nem találunk előadási utasításokat sem, a zenészre volt bízva, hogy milyen tempóban játssza az adott darabot. A jazz ezt a fajta világot hozta vissza.

– Az ember általában minden tettét utólag, évekkel később bánja meg. Jó döntés volt, hogy itthon maradt, nem ment vissza az USA-ba?

– Bár valóban az USA a fogadott hazám, nem bántam meg, hogy itthon maradtam. Az én történetem így kerek, ezt talán az elmúlt évtized is bizonyítja...

Tiborcz Iván a JazzLand megálmodója

A színpadon Don Byron

Kőfalvi Csaba dobos

Kém Sándor az egyik „Tiborcz-tanítvány”

Fotó: Halász Gyula